

Naturvärdesinventering av Kattedaben i Tanumshede, Tanums kommun

Tallmiljö med inslag av björk, asp och gran, Kattedaben, Tanums kommun

2012-12-20

Niklas Franc, Naturcentrum AB

I december 2012 genomförde Naturcentrum AB en naturvärdesinventering av planområdet Kattedaben i Tanumshede. Området består av en höjdrygg med en igenväxande skogsmiljö. I området finns naturvärden i form av ett mindre småvatten och några enskilda äldre träd. Miljön har tidigare varit mer öppet och hävdats, men har idag skogskaraktär och växer igen.

Slutsatserna i denna rapport är preliminära och kan komma att ändras efter kompletterande fältbesök i april-maj 2013.

Rapport: Franc, N. 2012: Naturvärdesinventering av Kattedaben i Tanumshede, Tanums kommun 2012. Rapport Naturcentrum AB på uppdrag av DITRIX AB.

Inventering: Niklas Franc, 2012.

Rapport: Niklas Franc, Naturcentrum AB.

På uppdrag av: Stefan Werner, DITRIX AB i Göteborg,

Fotografier: Niklas Franc, Naturcentrum AB.

Innehåll

Uppdrag	3
Sammanfattning	4
Delområdesbeskrivningar	6
Småvatten	6
Träd med naturvärde	6
Bilaga 1. Biotopkartering och naturvärdesbedömning	7

Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Stefan Werner, Ditrix AB genomfört biotopkartering och naturvärdesbedömning av ett område (Kattedaben) som planeras för bostadshus i Tanumshede, Tanums kommun. Området fältbesöktes och inventerades den 14/12 – 2012, ytterligare ett kompletterande besök för studier av marklevande arter kommer göras i april-maj 2013. Metodik för biotopkartering och naturvärdesbedömning framgår av bilaga 1. Rödlistade arter eller arter med skydd enligt artskyddsförordningen har särskilt eftersökts.

Rapporten innehåller också rekommendationer för att gynna den biologiska mångfalden.

Sammanfattning

Området domineras av en svag höjdrygg som löper genom området från sydväst till nordost. Uppe på höjdryggen domineras ung tallskog (50-70 år) med inslag av björk, rönn och äldre enar. Bitvis är skogen något glesare och markskiktet domineras av ljung. I tätare partier domineras blåbär och lingon. Centralt på höjdryggen finns ett mindre småvatten vars närområde domineras av älggräs och hallon. Här finns även en del ung asp och sälg.

På höjdryggen sidor försvinner talldominansen och inslaget av löv ökar markant. I nordöst och i södra delens norra parti har man gallrat och sparat löv så att björk och asp (norr) och ek, rönn, fågelbär och sälg (söder) domineras.

I parkområdet längst i söder står en lite grövre ek (knappt 100 år) och uppe i norr finns en äldre björk (>100 år) och en flerstammig sälg. I tallskogen finns ett tiotal kläna tallågor och en handfull kläna björkhögstubbar. Längst i norr finns en äldre död tallraka (står invuxen i en gran). Mängden död ved i området är låg.

Tidigare har området sannolikt ingått i ett större odlingslandskap och nyttjats som ängs- eller betesmark. Hävden upphörde förmodligen under första halvan av 1900-talet och spåren från detta finns idag bara kvar i form av ljung, enar och några få äldre träd med lågt sittande grenar som indikerar att de tidigare stått öppet. Beteshävden har sedan länge upphört och området håller på att växa igen varför det i sitt nuvarande tillstånd har lägre naturvärde (se bilaga naturvärdesbedömning). Det innebär givetvis inte att det helt saknar betydelse för djur och växter men däremot har det inte någon avgörande betydelse för ovanliga, rödlistade eller skyddade arter. Det har inte heller särskild betydelse genom att det utgör en ovanlig biotop eller genom att skapar variation av uppenbar betydelse för biologisk mångfald.

Bland bärande och blommande buskar och träd finns främst rönn, sälg och en. Dessa arter har en viss betydelse för fågelliv och artrikedom av insekter.

Området är häcknings- och födosökmiljö för fåglar, främst vanliga småfåglar. Vid besöket noterades blåmes, entita, talgoxe, bofink och koltrast. I snön noterades också spår efter rådjur, hare och katt.

I området noterades inga naturvårdsintressanta arter som signalarter, rödlistade arter eller arter inom artskyddsförordningen. Blodticka *Gloeoporus taxicola* som har signalartsvärde i norra Sverige växte på en tallåga. I södra Sverige saknar arten naturvårdsrelevans.

Vid förstudien för uppdraget har inga naturvärden uppdagats i tillgängliga källor (nyckelbiotopsinventeringen, Artportalen, Ängs- o betesmarksinv, skogliga klassningar, riksintressen mm).

Karta med delområden

Delområdesbeskrivningar

Småvatten Naturvärdesklass III (preliminärt)

Centralt i området finns ett mindre småvatten (8*10 m). Vattnet har en öppen vattenspegel, men var vid besöket bottenfruset. Kompletterande besök kommer göras under våren för att klargöra om vattenmiljön kan vara av intresse för vattenlevande arter av naturvårdsintresse. Småvatten bidrar dock alltid med variation till en biologisk mångfald och har alltid ett visst värde. Just detta vatten verkar dock relativt grunt och ligger långt ifrån andra småvatten. Isoleringsgrad och dåligt djup är ofta indikatorer på lägre värden.

Åtgärder som gynnar biologisk mångfald: småvattnet grävs ur och fördjupas och skogen tas bort eller gallras så att miljön får mer solinstrålning. Området kan då bli en lämplig livs- eller lek miljö för grodjur, salamandrar, trolsländor, dykare och andra vattenlevande insekter och kan bidra till att bevara en rik och varierad flora och fauna. Småvatten bidrar även till en ökad naturupplevelse för närboende.

Träd med naturvärden

I skogen finns några enstaka äldre träd. Det äldsta är förmodligen en grov vårtbjörk med lågt sittande grenar i nordvästra delen. De lågt sittande grenarna indikerar att trädet tidigare stått öppet och dess grovlek och grova bark indikerar en ålder på över hundra år. Nära denna björk står också en flerstammig sälg. Sälgen är inte så gammal, men sälg blommar tidigt på våren och är då en mycket viktig pollen- och nektarkälla för humlor och bin.

Längst ner i sydväst, bredvid återvinningsstationen finns ett mindre parkområde med en rad fristående träd. Ett av dessa är en grövre ek som förmodligen nått 100 år. Trädet har idag inte utvecklat några speciella naturvärdesstrukturer, men är ett av få träd som inom en mansålder kan göra det. Dessa fristående läge och ståtliga krona gör också att trädet bidrar med struktur till sitt närområde.

I områdets norra och södra brynmiljöerna finns en del tallar som också börjar bli äldre. Dessa träd som står i brynmiljöer har vuxit upp i lite mer vindutsatt läge och har därför en lite bättre anpassning till vind. Träd som står längre in skog är mycket mer vindkänsliga och faller ofta om de friställs (miljön runt om dem öppnas upp). Dessa tallar håller också på att utveckla en del naturvårdsintressanta strukturer och ska några träd lämnas för att skapa en lummig miljö så är dessa individer lämpliga. I lövzonerna som nämns i sammanfattningen ovan finns både rönn, ek och sälg som bidrar till det lokala smådjurens försörjning.

Åtgärder som gynnar biologisk mångfald: I området finns en begränsad mängd död ved i form av lågor och högstubbar av främst tall och björk. Dessa dödvedsstrukturer är viktiga substrat för vedlevande insekter och att lämna dessa och/eller att nyskapa sådana strukturer bidrar till den biologiska mångfalden. Insekterna i sin tur är sedan mat för småfåglar och fladdermöss. Ett lämpligt sätt att bevara död ved kan vara i dödvedepåer i solexponerade lägen. Tyvärr upplever dock många människor död ved som fult och stötande och för att död ved ska få vara kvar och inte upparbetas till ved eller helt enkelt brännas så krävs ofta informationsinsatser om den döda vedens värden för den biologiska mångfalden.

Bilaga 1. Biotopkartering och naturvärdesbedömning

Biotopkartering

Syfte

Biotopkartering är en väl beprövad metod för inventering och värdering av skyddsvärda naturmiljöer. Syftet är att med en rimlig arbetsinsats kartera områden med naturvärden inom ett aktuellt område. Resultatet kan t ex användas som underlag för kommunal och regional planering, tillståndsärenden m.m. Biotopkartering kan göras översiktlig över större områden, t ex en hel kommun eller mer fördjupat och noggrant inom mindre och begränsade områden. Metoden är utarbetad efter samma principer och riktlinjer som gäller för Naturvårdsverkets, länsstyrelsens och Skogsstyrelsens inventeringar t ex ängs- och hagmarksinventering och nyckelbiotopinventering och är anpassad så att resultat från dessa inventeringar kan vägas in.

Förarbete

Tillgängligt underlagsmaterial från länsstyrelse, skogsstyrelse och kommun sammanställs och analyseras. Uppgifter om hotade eller i övrigt skyddsvärda arter inhämtas från artdatabanken och artportalen. Dessutom görs kompletterande studier av flygbilder för att identifiera områden som ej är kända.

Inventering

De möjliga biotoper som kommit fram under förarbetet besöks i fält. Inventeringen innebär i huvudsak identifiering, avgränsning och beskrivning av skyddsvärda biotoper. Dessa biotoper värderas enligt en 3-gradig skala (se Naturvärdes-bedömning). Avgränsning av varje område görs med utgångspunkt från ekologiskt funktionella gränser.

Vid inventeringen eftersöks särskilt signalarter, rödlistade arter samt allmänna biotopstrukturer som kan ligga till grund för bedömning och värdering av varje biotop. Biotopinventeringen innefattar inte någon fullständig inventering av arter. Enskilda rödlistade arter eller signalarter kan förbises. För bästa resultat rekommenderas att inventering utförs under vegetationssäsong april–oktober. Inventering kan i de flesta fall även utföras andra tider men bedömningarna blir mer osäkra.

I de fall sjöar och vattendrag omfattas görs bedömningar endast med utgångspunkt från vad som kan uppfattas från land. Undersökningar under vattenytan ingår ej såvida inte särskild överenskommelse träffats kring detta.

Signalarter och rödlistade arter

Med signalarter menas arter som indikerar högre naturvärden. Där signalarter påträffas är sannolikheten stor att andra skyddsvärda eller rödlistade arter också förekommer. Med rödlistade arter avses sådana som enligt specifika kriterier bedöms löpa riska att försvinna från Sverige. Sveriges officiella lista över rödlistade arter har fastställts av Naturvårdsverket. De rödlistade arterna indelas i olika kategorier utifrån utdöendrisk.

Hotkategorier: RE – Försvunnen (Regionally Extinct)
CR – Akut hotad (Critically Endangered)
EN – Starkt hotad (Endangered)
VU – Sårbar (Vulnerable)
NT – Missgynnad (Near Threatened)
DD – Kunskapsbrist (Data Deficient)

Kategorin DD innehåller arter som misstänks vara hotade eller missgynnade men där utdöenderisken inte gått att bedöma. Dessutom finns, utanför listan, kategorierna LC – Livskraftig (Least Concern) för arter som inte kan placeras i någon av ovanstående kategorier samt NE – Ej bedömd (Not Evaluated).

Resultat

Biotopkarteringen presenteras med kartor där områden med naturvärden redovisas. I text ges kort beskrivning till varje område. Beskrivning innehåller en textsammanfattning av varje områdes värde, känd förekomst av rödlistade eller andra särskilt intressanta arter samt områdets naturvärde enligt en 3-gradig skala.

Naturvärdesbedömning

Här presenteras Naturcentrums metod för att klassificera miljöer med utgångspunkt från deras biologiska och ekologiska värden – "naturvärdesbedömning". Det är naturligtvis ingen exakt vetenskap utan baserar sig på värdering av artinnehåll, strukturer och objektets ålder mm. I varje enskilt fall måste en lång rad aspekter bedömas, värderas och vägas mot varandra, men med den nationella skalan som utgångspunkt. Vid naturvärdesbedömningen värderas biotoper i olika klasser. Höga klassningar betyder att naturvärdet kan vara av nationell dignitet. En viss naturvärdesklass innebär inte automatiskt ett visst skydd. För att ett område skall vara skyddat krävs särskilda beslut eller förordnanden. Vissa områden med naturvärden är skyddade enligt lag, t ex naturreservat eller biotopskydd, men huvuddelen saknar formellt skydd. Däremot är det brukligt att man så långt som möjligt tar hänsyn till områden med naturvärden vid såväl samhällsplanering som vid skogs- och jordbruk.

Naturvärdesbedömningar gäller alltid för de förhållanden och med den kunskap som var känd vid inventeringstillfället. Ny kunskap eller ändrade förhållanden kan hypotetiskt innebära att ett områdes värde eller avgränsning kan ändras. Ett område som bara konstaterats ha "naturvärden" (skall läsas att objektet har minst "naturvärden") kan ha höga naturvärden eller unika naturvärden. Det kan bero på hur väl undersökt det är, om inventering genomförts vid lämplig tidpunkt osv.

Vid värderingen är områdenas biologiska värden mest betydelsefulla. Det biologiska värdet bedöms i första hand med utgångspunkt från vilka arter eller artgrupper som noterats eller sedan tidigare är kända, men även med utgångspunkt från förekomst av viktiga ekologiska strukturer (vilket kan vara viktiga förutsättningar för krävande arter). I de fall geologiska värden ingår i bedömningen anges detta särskilt.

Betydelse för friluftsliv ingår inte i "naturvärdesbedömningen". Om ett område har betydelse för friluftsliv anges det däremot separat som en tilläggsinformation.

Naturvärden

En grundläggande fråga vid naturvärdesbedömning är att avgöra om ett område har naturvärden eller ej. Områden med "naturvärde" avser en miljöer som har större betydelse för djur och växter än vårt vanliga produktionslandskap (åkrar, brukade skogar och tätorter). Det kan t ex handla om ett vattendrag, en våtmark, ett öppet dike, en åkerholme, ett äldre eller ovanligt skogsbestånd, en stenmur eller ett gammalt träd. Dessa områden har betydelse för variationen i landskapet och det är viktigt för biologisk mångfald att denna typ av områden ej blir färre utan snarare tvärtom.

Objekt som åtnjuter ett generellt biotopskydd enligt miljöbalken 7 kap 11 § och förordning (1998:1252) om områdesskydd 5 § bör betraktas som naturvärden. Av praktiska skäl kan dock inte alla

sådana mindre områden redovisas.

Ett område som konstaterats ha "naturvärden" kan också ha höga naturvärden eller till och med unika. Det kan bero på vilken kunskap man hunnit skaffa sig, hur väl undersökt området är, om inventering genomförts vid lämplig tidpunkt osv. Vid en översiktlig inventering kan en van fältinventerare relativt snabbt identifiera de flesta miljöer med naturvärden. Genom fördjupade inventeringar av arter och strukturer kan man konstatera vilka områden som dessutom hyser höga eller kanske till och med unika naturvärden.

Objekt med naturvärden

Det enskilda området har betydelse på lokal (kommun) nivå och för spridning av arter och för variation i landskapet. En förutsättning för att de nationella miljömålen skall kunna uppfyllas är att arealen av områden med naturvärden inte minskar, utan snarare ökar.

Objekt med höga naturvärden

Dokumenterad förekomst av viktiga strukturer och/eller arter. God förekomst av signalarter eller viktig ekologisk funktion. Ovanliga naturtyper. Förutsättningar för rödlistade arter. Viktiga spridningscentra och värdekärnor. Oftast svåra att återskapa. Det enskilda området har stor betydelse, åtminstone på regional (län) nivå.

Objekt med unika naturvärden

Mycket god förekomst (många olika arter eller stora populationer) av signalarter samt förekomst av rödlistade arter, eller mycket viktig ekologisk funktion. Mycket viktiga spridningscentra och värdekärnor. Sällsynta naturtyper. Dessa områden är oftast mycket svåra att återskapa. Det enskilda området har mycket stor betydelse på regional och nationell nivå (Sverige). Det finns få motsvarigheter i regionen och landet.

Höga naturvärden

Om man kan konstatera att området hyser livskraftiga bestånd av så kallade signalarter (arter med särskilda miljökrav) eller innehåller viktiga ekologiska strukturer har området höga naturvärden. Gemensamt för många områden med höga naturvärden är att de har värden som är svåra eller omöjliga att få tillbaka - om de försvinner. Sådana här miljöer har till viss del omfattats av naturtypsvisa inventeringar som ordnas i Länsstyrelsens, Skogsstyrelsens, Naturvårdsverkets och Jordbruksverkets regi, men långt ifrån alla områden är kända.

Exempel på områden med höga naturvärden är t ex naturliga ängs- och betesmarker, nyckelbiotoper i skogen, opåverkade våtmarker, naturskogar m.m. Hit hör också livsmiljöer enligt EU:s habitatdirektiv med gynnsam bevarandestatus.

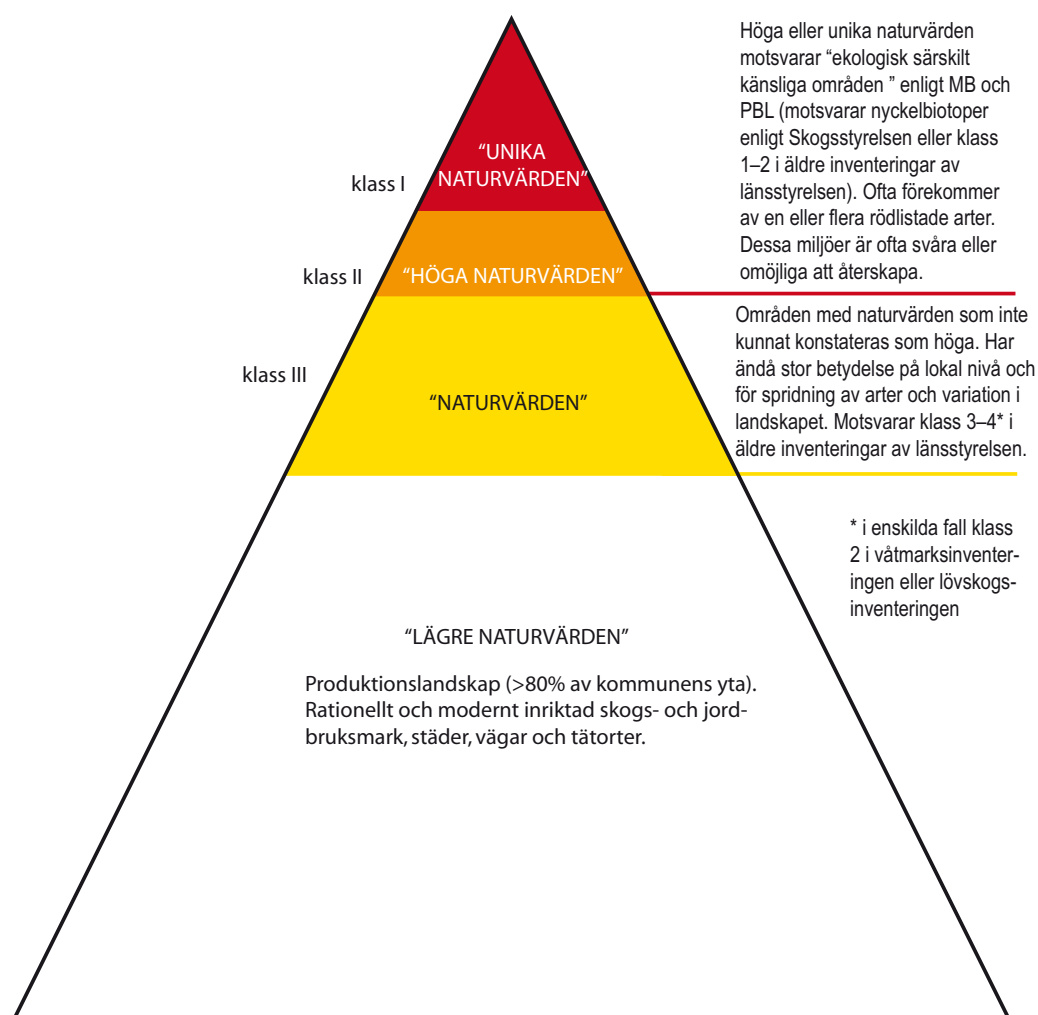
Områden med höga naturvärden bör betraktas som "Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt enligt miljöbalken 3 kap 6§". Stöd för en sådan tolkning finns bl a i förarbetena till naturresurslagen. Sådana områden skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.

En förutsättning för att de nationella miljömålen skall kunna uppfyllas är att områden med höga naturvärden bevaras och sköts på ett sätt så deras värden består.

Unika naturvärden

I vissa fall kan det vara önskvärt att skilja ut de allra mest värdefulla områdena. Vi kallar dem områden med unika naturvärden. Till denna grupp hänför vi bl a livsmiljöer med livskraftiga bestånd av hotade eller rödlistade arter. Det kan också vara miljöer med lång historisk kontinuitet eller särskilt stor ekologisk betydelse t ex viktiga reproduktionsområden, rastplatser eller växtmiljöer. Det kan vara viktiga kärnområden inom en större miljö med höga naturvärden. Det kan också vara en större miljö med få motsvarigheter i regionen.

BILAGA - värdepyramid (natur)

Naturvärdesbedömningen som visas i värdepyramiden ovan bygger på erfarenhet och allmänna, vedertagna naturvårdsprinciper. Figuren är bredast vid basen och smalast vid toppen. Detta belyser att de miljöer som återfinns längst upp i pyramiden är sällsyntare än sådana som finns längre ner i pyramiden.